

ВАДИМ ДЕНИСЕНКО

ЯК ЗРУЙНУВАТИ «РУССКІЙ МІР»

«НАШ ФОРМАТ» · КИЇВ · 2023

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	9
Розділ 1 Від юродства Івана Грозного до вставання з колін Владіміра Путіна ...	13
Розділ 2 Доктрина «РУССКОГО МІРА», АБО ЧОМУ НЕ ІСНУЄ ЗАГАДКОВОЇ РУССКОЇ ДУШІ	42
Розділ 3 Розвал СРСР. РОБОТА НАД ПОМИЛКАМИ СУЧАСНОЇ РОСІЇ	67
Розділ 4 «РУССКІЄ НЕ ПРОГРАЮТЬ», АБО ЧОМУ ПОРАЗКА — ЦЕ ЗАВЖДИ ПЕРЕМОГА	111
Розділ 5 Еволюція поглядів Путіна і його психологічний портрет	129
Розділ 6 Розвал «РУССКОГО МІРА». Підсумки	183
ПРИМІТКИ	197

Моїм дідові та батькові Василю та Ігорю Денисенкам

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

ПЕРЕДМОВА

Цю книгу я планував написати ще кілька років тому. Я збирав матеріали, щось навіть писав, але, як завжди, не вистачало часу і я її відкладав.

Війна, яку розв'язав Путін, крім усього іншого, показала, наскільки ми всі (від України до США, від Індії до Південної Африки) не розуміємо і не знаємо росіян і Росію.

У цій книзі я пробую пояснити, як ось уже чотири століття, практично без змін, облаштована система влади в Росії та як функціонує «русскій мір». Глибинна помилка більшості людей, які через різні обставини займаються Росією, полягає в тому, що вони вважають, що «русскій мір» — це якесь новітнє явище, створене групою ідеологів, які зібралися навколо Путіна. Справа в тому, що і «русскій мір», і система управління державою де-факто були створені ще за часів Івана Грозного, а остаточно зацементувалися за царювання в часи Петра I і з певними косметичними змінами дійшли до наших днів.

Перший розділ присвячено особливій формі юродства (царебожествене юродство), яке є основою побудови системи влади в Росії. Юродивий, у російській інтерпретації, є, з одного боку, пророком, а з іншого — таким собі острівцем свободи. Власне з часів Івана Грозного, через одягання маски юродивого, цар не лише втілює собою Бога (починаючи з часів Петра I і до сьогодні церква остаточно підпорядкована

царській владі), але й заповнює своєю владою територію свободи. Від зміни епох насправді мало що змінюється. Той тип державної конструкції, який був запропонований ще Іваном Грозним, практично беззмінно дійшов до наших днів. І, власне, руйнація «русского міра» неможлива без руйнування цього конструкту.

Другий розділ присвячено визначенню, а що ж таке «руській мір» та так звана загадкова російська душа. Насправді, хай як би це дивно звучало, — «руській мір» не має і не може мати свого «символу віри». Визначення «русского міра» обов'язково приведе до його розпаду. «Русській мір» всеядний і багато в чому шизофренічний, адже під одним дахом він уміщує православ'я і комунізм, білогвардійців і Сталіна. Єдина його точка опори — російська держава. «Русській мір», навіть заявляючи про транскордонні культурні зв'язки, завжди замикається у державній експансії. Він породжений державою і ніколи не може вийти за межі цієї самої держави. Один з ідеологів цього самого «русского міра» свого часу заявив: «руській мір — це все». Але це «все» — це те, куди держава може дістатися і що може захопити. Другою базовою рисою «русского міра» є пряма заборона на «добробут сьогодні і зараз». Чотириста років «руській мір» говорить про те, як було добре колись і як обов'язково буде добре завтра. Але він забороняє своїм adeptам (так званому глибинному народу) говорити про добробут сьогодні і зараз. Власне цей аспект найскладніше зрозуміти будь-якій людині, яка виросла на європейських цінностях, і звідси, багато в чому, породжуються міфи про загадковість російської душі. «Русській мір», хай як би це дивно звучало, найбільше боїться добробуту зараз і довго.

Третій розділ присвячено огляду того, як розвалювався Радянський Союз і які уроки із цього розвалу виніс Путін. В історичній науці, попри цілий ряд дуже важливих і ґрунтовних досліджень, домінує думка про те, що розвал Союзу спричинили одна-дві домінуючі проблеми, хоча насправді їх було значно більше. І тільки сукупність цих проблем дозволила так

легко й відносно безболісно розвалити імперію. У цій роботі я виділяю шість факторів, які потрібні для розвалу імперій взагалі і СРСР зокрема:

- Втрата довіри до ідеології і неможливість адаптувати ідеологію до викликів сьогодення
- Економічна криза, викликана зовнішніми або внутрішніми факторами, та неправильні внутрішні управлінські рішення, які посилюють кризові явища
- Брехня, що породжує безсилля (ослаблення) репресивного апарату
- Розвал (передусім моральний) символічних структур, які є основою для державотворення
- Регіональний сепаратизм
- Зовнішній фактор

У ситуації з розвалом Союзу спрацювали п'ять перших пунктів. Шостий особливої ролі у фінальній частині не відігравав, хоча про нього люблять говорити найбільше.

Четвертий розділ присвячено основоположному міфу російської імперії, який звучить так: «руські не програють». Цей парадоксальний термін є основою для розуміння дуже багатьох процесів у Росії останніх століть. Будь-яка поразка не просто замовчується, вона перетворюється на подвиг і обростає героїчними міфами, які часто не мають нічого спільного з реальністю. Класичний приклад — російсько-японська війна 1904–1905 років. У російській пропагандистській машині (а історія є частиною цієї машини) розгром флоту під Цусімою згадується виключно в контексті справді героїчного затоплення крейсера «Варяг». А те, що затоплення крейсера відбулося за кілька місяців до Цусіми, особливо нікого не хвилює. Поразка — це завжди героїчна перемога російського духу, ось головний лейтмотив російської пропаганди. Такий підхід не може не впливати на психіку пересічного росіянина, який щиро вірить у неможливість воєнної поразки як такої.

Між іншим, саме тут і криється головна причина, чому владі вдається нав'язати ідею непотрібності добробуту вже сьогодні. Погане життя компенсується напівбандитським «зате ми вас поб'ємо».

П'ятий розділ присвячено еволюції політичних поглядів Путіна та його психологічному портрету. Якщо коротко, погляди Путіна особливо ніколи не змінювалися в базових речах, як-от імперськість, ставлення до розвалу «великої країни» і т.д. Що насправді змінювалося, так це рівень упевненості у своїх силах. Насправді, еволюція Путіна — це еволюція агресивності.

І, нарешті, останній розділ — роздуми над тим, як зруйнувати «руській мір».

У цій книзі дуже багато цитат. Я навіть сперечався зі своєю редакторкою Яриною Цимбал, чи варто їх так багато давати. І все ж я вважаю, що обійтися без них просто неможливо, якщо ми хочемо зрозуміти, що твориться в голові росіянина. Просто нереально переказати своїми словами, по суті, ідіоматичні вислови «Русській мір — це все» чи «Не треба примушувати дітей учити англійську. Хай краще вивчають автомат Калашникова. І тоді незабаром увесь світ заговорить російською».